

**Sosiaali- ja terveysministeriö**

Lausuntopyyntönne VN/15298/2019-STM-1 2.6.2020

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) on pyytänyt Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolta (Valvira) lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi työtapaturma- ja ammattitautilain, eräiden työeläkelakien ja Kansaneläkelaitoksesta annetun lain muuttamiseksi. Muutoksilla on tarkoitus panna täytäntöön hallitusohjelman kirjaus vakuutuslääkärijärjestelmän epäkohtien korjaamiseksi sosiaali- ja terveysvaliokunnan yksimielisen mietinnön (StVM 33/2018 vp) mukaisesti.

Esityksen mukaan vakuutus- ja eläkelaitoksen asiantuntijalääkäriin olisi laadittava kannanottonsa selkeästi ja yhdenmukaisesti käyttäen selkeää yleiskieltä. Hänen tulisi ottaa kantaa asian ratkaisun kannalta keskeisiin ja olennaisiin hakijan terveydentila- ja hoitotietoihin ja merkitä asiakirjoihin perusteltu arviot. Vakuutuslaitoksen päätöksessä tulisi aina perustella selkeästi sekä vastaanottajalleen ymmärrettävästi ja asiallisesti, miksi ratkaisuun on päädytty. Lausunto olisi vahvistettava sanoilla ”kunnian ja omantunnon kautta”. Esitykseen sisältyvät myös säännökset työansiokäsityksen täsmentämisestä.

Valviran lausunto

Valviran tehtävänä on muun muassa edistää potilasturvallisuutta sekä terveydenhuollon palvelujen laatua esimerkiksi ohjaamalla ja valvomalla terveydenhuollon ammattihenkilöitä terveyden- ja sairaanhoidossa.

1) Lääkäriasiantuntijan kannanottojen selkeyttäminen

Valvira pitää vakuutuslääkärijärjestelmän kehittämistä tärkeänä. Kansalaisten sosiaalivakuutusta koskevia ratkaisuja kohtaan tuntema epäluottamus ja tyytymättömyys sekä ratkaisujen koettu epäoikeudenmukaisuus on myös Valviran tiedossa paitsi julkisen keskustelun myös kansalaisten yhteydenottojen perusteella. Etuutta hakevien henkilöiden oikeusturvan ja yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi sekä heidän sosiaalivakuutusjärjestelmää kohtaan tuntemansa epäluottamuksen hälventämiseksi voimassa olevat säännökset edellyttävät tarkennuksia. Näiden seikkojen vuoksi Valvira pitää ehdotettuja muutoksia pääosin perusteltuina ja kannatettavina.

Toteutuessaan esitetyt muutokset ja tarkennukset ovat omiaan edistämään päätösten ymmärrettävyyttä ja yhdenmukaisuutta sekä yleistä luottamusta laitosten toimintaan. Näiden tavoitteiden toteutumisen varmistamiseksi muutosten noudattamista ja niiden vaikutuksia tulee Valviran näkemyksen mukaan seurata ja arvioida aktiivisesti.

9.7.2020

Ehdotettujen muutosten yhtenä tavoitteena on vähentää kansalaisten tyytymättömyyttä vakuutus- ja eläkelaitosten ratkaisuihin ja sitä kautta myös vähentää tarvetta muutoksenhakuun ja halua selvittää asiaa kantelumenettelyn kautta. Ehdotuksilla lisätä ratkaisujen johtopäätösten selkeyttä ja ymmärrettävyyttä voidaan odottaa olevan vaikutusta myös valvontaviranomaisille osoitetujen kanteluiden määrään niitä vähentävästi.

2) Kannanoton vahvistaminen kunnian ja omantunnon kautta

Edellä mainitun sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietinnön pohjana olleessa kansalaisaloitteessa vaadittiin tapaturmavakuutuslakia muutettavaksi siten, että vakuutus- ja eläkelaitoksessa asian arviointiin osallistuvan lääkärin tulisi merkitä kannanottonsa korvausasiassa noudattaen terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (ammattihenkilölaki) 23 §:ssä säädettyjä muotovaatimuksia eli vahvistettava se sanoilla ”minkä kunniani ja omantuntoni kautta vakuutan”.

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnalle 4.2.2019 (dnro V/5126/2019) antamassaan lausunnossa Valvira ei pitänyt muutosta perusteltuna seuraavista syistä.

- Ammattihenkilölain 23 §:ssä mainittu säännös lääkintölaillisen todistuksen tai lausunnon laatimisesta on tarkoitettu koskemaan tilanteita, joissa lääkäri toimii ulkopuolisen todistajan tai asiantuntijan asemassa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa, ja joissa annettava todistus tai lausunto perustuu lääkärin omaan havainnointiin potilaasta. Säännöstä ei ole tarkoitettu koskemaan tilanteita, joissa lääkäri on palvelussuhteessa vakuutus- tai eläkelaitokseen ja joissa hän osallistuu ratkaisujen valmisteluun.
- Vakuutus- ja eläkelaitosten asiantuntijalääkärit ovat jo vallitsevan lainsäädännön perusteella velvollisia noudattamaan ammattihenkilölakia mukaan lukien sen 15 §:ssä säädettyjä ammattieettisiä velvollisuuksia. He osallistuvat päätösten valmisteluun ja esittävät kannanottonsa lääkärinkoulutuksensa ja ammatillisen osaamisensa perusteella ja vastaavat niistä ammatinharjoittamisvastuunsa perusteella.
- Muutoksella ei olisi merkitystä myöskään valvontaviranomaisen suorittamaan vakuutus- ja eläkelaitoksen lääkäreiden ammatinharjoittamisen asianmukaisuuden valvontaan. Valvonta koskee heidän osaltaan toiminnan menettelyllistä asianmukaisuutta ja lausunnon sisältöön puututaan vain, jos siinä on todettavissa selkeää lääketieteellistä epäasianmukaisuutta.

Viitaten edellä esitettyyn Valvira ei pidä asiantuntijalääkärin arvion vahvistamista kunnian ja omantunnon kautta tarpeellisenä, kun lisäksi otetaan huomioon nyt lausuttavana olevan hallituksen esitysluonnoksen yksityiskohtaiset perustelut ja se, että asiantuntijalääkärit toimivat virkavastuulla.

3) Vakuutuslaitoksen harkintavalta

Esityksessä ehdotetaan vielä vakuutuslaitokselle oikeutta käyttää harkintavaltaa sen suhteen, osallistuuko asiantuntijalääkäri asian käsittelyyn. Vakuutus-

9.7.2020

ja eläkelaitosten työskentelyn sujuvuuden ja nopeuden ja sitä kautta kansalaisten oikeusturvan kannalta muutos olisi Valviran näkemyksen mukaan perusteltu.

- 4) Työtapaturma- ja ammattitautilain säännöksen ansionmenetyskorvauksen perusteena olevan työansiokäsitemen täsmentäminen (työtapaturma- ja ammattitautilain 81 §)

Valviralla ei ole lausuttavaa tältä osin.

Ratkaistu: 09.07.2020
Ratkaisija: Kujala Ritva
Virka-asema: Hallintojohtaja
Esittelijät:
Vitie Leena-Maija, Lakimies

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu
asiankäsittelyjärjestelmässä.
Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.